

## POSTANOWIENIE

14 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 14 listopada 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa K.R. i E.R.

przeciwko Bankowi [...] spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku [...] spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z 11 maja 2022 r., I ACa 784/21,

**1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**

**2. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego zasądza od pozwanego na rzecz powódki 8 100 (osiem tysięcy sto) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1<sup>1</sup> k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty oraz na rzecz powoda 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1<sup>1</sup> k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

## UZASADNIENIE

Postanowieniem z 11 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku, w następstwie apelacji pozwanego, w punkcie pierwszym (I) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 14 maja 2021 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanego Banku na rzecz powodów kwotę 20.447,63 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 14 maja 2021 r. do dnia zapłaty za jednoczesnym

zaofiarowaniem przez powodów na rzecz pozwanego Banku kwoty 177.000 zł, oraz co do kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, w punkcie drugim (II) oddalił apelację w pozostałej części, a w punkcie czwartym (IV) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, skarżący wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. Jego zdaniem oczywista zasadność skargi przejawiała się w błędnym uznaniu, że łącząca strony Umowa kredytowa jest nieważna w oparciu o założenie, iż zakwestionowane przez powoda postanowienia umowne stanowią postanowienia abuzywne w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., a jednocześnie odnoszą się do przedmiotu świadczenia głównego określonego w Umowie i po ich eliminacji nie jest możliwe dalsze wykonywanie Umowy, w sytuacji gdy postanowienia te stanowią przedmiot głównego świadczenia stron, zostały sformułowane jednoznacznie (powód był poinformowany o ryzyku związanym z zaciąganiem zobowiązania indeksowanego kursem waluty obcej i je akceptował) i indywidualnie uzgodnione, a zatem nie powinny w ogóle podlegać badaniu pod kątem abuzywności, a ponadto kursy ustalane przez Bank w Tabeli miały charakter rynkowy, co oznacza, że nie były sprzeczne z dobrymi obyczajami i nie naruszyły w sposób obiektywny interesów kredytobiorcy. Nawet jednak w razie przyjęcia, że sporne postanowienia były abuzywne, nie było podstaw do uznania Umowy za nieważną, gdyż dopuszczalna była ich zmiana (przez wykorzystanie w tym celu jakiegokolwiek kursu waluty ustalanego obiektywnie i bez wpływu którejkolwiek ze stron Umowy) lub usunięcie i pozostawienie Umowy w mocy. W ocenie pozwanego o oczywistej zasadności skargi świadczy także uznanie, że łącząca strony Umowa kredytowa jest nieważna ze względu na decydujące znaczenie w tym zakresie stanowiska kredytobiorcy (powoda), który domagał się stwierdzenia nieważności Umowy kredytowej, a nie w oparciu o kryteria obiektywne, które wskazywały na możliwość otrzymania.

### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Z art. 398<sup>1</sup> § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących

dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c.).

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżący nie wykazał, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami.

Należy zwrócić uwagę, że stanowisko Sądu Apelacyjnego odpowiada jednolitemu obecnie orzecznictwu Sądu Najwyższego, zgodnie z którym określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl., z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl., z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl., z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, niepubl., z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl., z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl., z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22, niepubl.). Ogólne kryteria przewidziane w art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c. Sąd Najwyższy doprecyzował też - z odwołaniem do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - w odniesieniu do klauzul ryzyka walutowego zawartych w szeroko rozumianych umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej (por. zwłaszcza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i tam omówiony wyrok Trybunału z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza), oceniając w szczególności negatywnie – podobnie jak uczynił to *in casu* Sąd odwoławczy - ponoszenie przez kredytobiorcę nieograniczonego (nieproporcjonalnego) ryzyka walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał też, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, iż konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II

CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl. i z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl.), co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczało jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385<sup>1</sup> § 1 zd. 2 k.c.). W tym kontekście zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji. Podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, że bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Z poczynionych zaś w sprawie ustaleń faktycznych - wiążących w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.) - wynika, że powodom nie udzielono pełnej i rzetelnej informacji o ryzykach związanych z zawarciem umowy, w tym wiążących się z zastosowaniem klauzul odwołujących się do kursu CHF, a sporne postanowienia nie były indywidualnie negocjowane. W konsekwencji Sądy *meriti* miały też podstawę do uznania, że postanowienia te nie były transparentne, co umożliwiało ich ocenę pod kątem art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., która okazała się negatywna, gdyż zastosowanie tych postanowień prowadziło do przerzucenia ryzyka walutowego w całości na kredytobiorcę (por. s. 21-23 uzasadnienia zaskarżonego wyroku).

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego nie budzi też wątpliwości pogląd Sądu drugiej instancji, że ocena abuzywności klauzuli powinna być dokonywana w świetle okoliczności z chwili zawarcia umowy, w związku z czym sposób wykorzystywania jej w praktyce przez bank jest w zasadzie obojętny

(por. w szczególności uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

Za zgodne z orzecnictwem Sądu Najwyższego należy również uznać stanowisko Sądu odwoławczego, że przedmiotowe postanowienia niedozwolone nie mogą być zastąpione. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, Nr 9, poz. 56) wskazano, że zastąpienie takie wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10, Jana Pereničova, pkt 33-34, z dnia 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai, pkt 40, 51, z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179, Abanca Corporación Bancaria, pkt 57, z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 39-41, z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W. i R.W., pkt 83, 89, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 49-50, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74 oraz z dnia 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, 74); 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51 oraz z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 55-56, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 48 oraz z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 43-45, teza); 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyłączone niedozwolone postanowienie

umowne, umożliwiając utrzymanie umowy (z korzyścią dla konsumenta); jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy” (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17 Abanca Corporación Bancaria, pkt 59-64 i teza).

Sąd Najwyższy wyjaśnił tym samym – czego nie narusza stanowisko Sądu Apelacyjnego - jakie znaczenie dla możliwości dalszego obowiązywania umowy po usunięciu z niej niedozwolonego postanowienia umownego ma wola konsumenta. Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika też, że jeżeli sąd poinformował konsumenta w sposób obiektywny i wyczerpujący o skutkach prawnych oraz szczególnie szkodliwych skutkach ekonomicznych, jakie może mieć dla niego unieważnienie umowy, sąd ten nie może, po uwzględnieniu jego woli stwierdzenia nieważności umowy, sprzeciwić się zrzeczeniu się przez niego ochrony przyznanej im przez dyrektywę 93/13 (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75 i z dnia 16 marca 2023 r. w sprawie C-6/22, M.B.,U.B.,M.B. przeciwko X S.A. (M.B. i in.), pkt 43, teza). *In casu* zaś Sąd odwoławczy zwrócił uwagę, że powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy i wypowiedzieli się jednoznacznie co do braku możliwości wyrażenia następcej zgody na zapisy umowy (por. s. 23-24 uzasadnienia).

Z tych względów, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.L.)

[a]